

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania C. H. i K. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 29 stycznia 2025 r.,

skarg kasacyjnych odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 grudnia 2023 r., sygn. akt III AUa 333/23,

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania,**
- 2. zasądza od obu odwołujących się na rzecz organu rentowego kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami z art. 98 par. 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 29 grudnia 2023 r., III AUa 333/23 w pkt I. oddalił apelacje wniesione przez C. H. i K. H. od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 6 kwietnia 2023 r., V U 123/22, oddalającego odwołania K. H. i C. H. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. (organ rentowy) z 10 stycznia 2022 r. stwierdzającej, że C. H. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia u płatnika składek K. H. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu

od 1 sierpnia 2010 r. W uzasadnieniu podał, iż C. H. faktycznie nie wykonywał umowy zlecenia. Zawarcie umowy dla pozoru powoduje jej nieważność z mocy prawa, zgodnie z art. 83 § 1 k.c. Tym samym nie skutkuje podleganiem ubezpieczeniom społecznym.

Sądy ustaliły, że K. H. od 1 sierpnia 2010 r. prowadzi działalność gospodarczą związaną z wynajmem i zarządzaniem nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi. C.H. został zgłoszony przez syna K. H. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych i wypadkowego oraz obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu wykonywania umowy zlecenia od 1 sierpnia 2010 r. Zgłoszenie do ubezpieczeń płatnik złożył 16 października 2021 r., tj. po upływie ponad 11 lat od daty powstania obowiązku ubezpieczeń wskazanej w zgłoszeniu ZUS ZUA. Ubezpieczony jest rencistą od 31 stycznia 2010 r. i pobiera świadczenie z tego tytułu.

Sporna kwestia w sprawie sprowadzała się do ustalenia, czy pomiędzy C. H. a K. H., doszło do skutecznego zawarcia umowy zlecenia, to jest, czy ubezpieczony faktycznie świadczył pracę na rzecz płatnika zgodnie z przedstawionymi umowami. Zdaniem Sądów obu instancji w niniejszej sprawie występowała pozorność oświadczeń woli stron przy zawieraniu umów zlecenia w spornym okresie. Celem działania stron nie było bowiem świadczenie pracy w ramach umowy zlecenia i uzyskiwanie z tego tytułu wynagrodzenia, a jedynie osiągnięcie innych korzyści, które prawo wiąże z istnieniem umowy zlecenia, jak na przykład zwiększenie wysokości świadczenia emerytalno-rentowego na skutek uwzględnienia okresu podlegania ubezpieczeniom.

C. H. i K. H. wnieśli dwie skargi kasacyjne o tej samej treści, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości i zarzucając naruszenia prawa materialnego, tj. przepisów: a) art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie, b) art. 83 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie, c) art. 87 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przez błędną wykładnię, 2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 227 w związku z art. 232 i art. 278 § 1 k.p.c. oraz art. 381 k.p.c.

Obaj skarżący wnieśli o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania jako oczywiście zasadnych. Ich zdaniem zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego jest

sprzeczny z logiką formalną, tj. zasadą koniunkcji. Jeżeli sądy powszechne obu instancji ustaliły, że pomiędzy odwołującym się a ubezpieczonym wszystkie elementy normy prawnej wg modelu kodeksowej umowy zlecenia zaszły i są prawdziwe, - to wynik nie może być fałszywy, tj. owe sądy nie mogły stwierdzić, że pomiędzy odwołującym się a ubezpieczonym nie istniały umowy zlecenia. Innymi słowy, jeżeli każdą cechę umowy zlecenia wg modelu kodeksowego - mającą pokrycie w relacjach cywilnych pomiędzy odwołującym się a ubezpieczonym istotnych w sprawie - nazwiemy zdaniem (zgodnie z nomenklaturą logiki formalnej), tj.: a) świadczenie usług nieobjętych innymi przepisami, b) odpłatność, c) konsensualność, d) wzajemność, e) obustronność zobowiązań, f) ekwiwalentność, g) ujęcie rodzajowe, h) czynienie w interesie odwołującego się, i) na zasadzie starannego działania j) z odpowiedzialnością odszkodowawczą ubezpieczonego; to suma tych prawdziwych zdań nie może prowadzić do stwierdzenia fałszu: jakoby odwołujący się nie zawarł z ubezpieczonym szeregu umów zlecenia w rozumieniu kodeksu cywilnego.

Organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia obu skargi kasacyjnych do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skarg kasacyjnych i w obu przypadkach o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargi kasacyjne nie kwalifikowały się do przyjęcia celem ich merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Z kolei zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być

rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 Nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżących nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Co do sugerowanej w tym wniosku oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy zauważyć, że cała argumentacja mająca potwierdzić zasadność ocenianego wniosku w istocie stanowi jedynie próbę podważenia oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego dokonanej przez Sądy obu instancji oraz poczynionych na jej podstawie ustaleń faktycznych i zastąpienia ich stanem faktycznym opisanym przez samych skarżących.

Sąd Najwyższy podkreśla w związku z tym, że powoływanie się na błąd w przeprowadzonej ocenie dowodów i dokonanych na tej podstawie ustaleniach faktycznych nie może być podstawą skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.),

ponieważ ustalenia te są wynikiem swobodnej oceny dowodów dokonywanej przez sąd *meriti*. Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest natomiast związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie i tak musiałby uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozpatrywaniu powołanych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, którego przepisy stanowiły właściwą podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku.

Zgodnie z poczynionymi w sprawie ustaleniami faktycznymi zawarte między skarżącymi umowy zlecenia były natomiast czynnościami prawnymi pozornymi. Sądy obu instancji wskazując na pozorność tytułu do ubezpieczenia wzięły pod uwagę przede wszystkim to że: - do zgłoszenia do ubezpieczenia z umowy(umów) zlecenia doszło po 11 latach od powstania obowiązku, kiedy to odwołujący zabiegał o przeliczenia świadczenia z uwzględnieniem tegoż okresu ubezpieczenia, - płatnik jest doświadczonym księgowym, dokonującym wielokrotnie i odpowiednim czasie zgłoszeń do ubezpieczeń swoich pracowników; - nie złożono księgi przychodów i rozchodów umożliwiających dokonanie weryfikacji; - bliskie pokrewieństwo stron i związane z tym okoliczności, że normalna pomoc członka rodziny nie jest czymś specyficznym i wyjątkowym, - prawie przez cały okres znikoma ekonomicznie wartość wynagrodzenia z przedmiotowej umowy zlecenia.

Sąd Najwyższy zauważa, że oceniana umowa, w świetle ustaleń Sądu drugiej instancji, była nieważna, bowiem oświadczenia stron ją zawierających zostały złożone dla pozoru - art. 83 § 1 k.c. Przy ich składaniu obie strony miały świadomość, że ubezpieczony nie świadczył pracy wynikającej z umowy zlecenia, a właściciel firmy nie korzystał z jego pracy. Faktem jest, że oświadczenia stron umowy zawierają formalne elementy umowy zlecenia, natomiast ich pozorność polega na tym, że strony nie zamierzały osiągnąć skutków wynikających z tej umowy. Jedynym celem zawarcia umowy było umożliwienie ubezpieczonemu zwiększenie sumy świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Końcowo Sąd Najwyższy wyjaśnia też, że pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca

2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK, LEX nr 604221; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z dnia 4 kwietnia 2014 r., LEX nr 1480316; z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[r.g.]